

Záměr na vyhlášení zvláště chráněného území

Přírodní památka Vápenka u Kovářské

Název zvláště chráněného území

Vápenka u Kovářské

Návrh kategorie ochrany zvláště chráněného území

přírodní památka – dále jen PP

Předměty ochrany a jejich popis

Mozaika historickou těžbou a zpracováním vápence podmíněných stanovišť v prostoru a okolí bývalé vápenky s výskytem vzácných druhů rostlin jmenovitě: hnilák lysý (*Monotropa hypophaea*), hořeček nahořklý (*Gentianella amarella*), jednokvítka velekvětý (*Moneses uniflora*), korállice trojklanná (*Corallorhiza trifida*) a pětiprstka žežulník (*Gymnadenia conopsea*) a hub: chřapáč lesní (*Wynnella silvicola*), límcovka natřená (*Stropharia inuncta*), plesňák karafiátový (*Thelephora caryophylla*), voskovička černotečkovaná (*Camarophyllopsis atropuncta*), voskovka hořká (*Hygrocybe mucronella*).

název druhu	aktuální početnost nebo vitalita populace v ZCHÚ	stupeň ohrožení	popis biotopu druhu
hadí jazyk obecný <i>Ophioglossum vulgatum</i>	desítky až nižší stovky	VU / C2	V lučním porostu na dně lomu.
hnilák lysý <i>Monotropa hypophaea</i>	5 – 20 trsů	EN / C1	Stinná smrčina na svahu pod cestou směrem k potoku.
hořeček nahořklý pravý <i>Gentianella amarella</i> subsp. <i>amarella</i>	stovky rostlin	CR / C1	Zatravněná lesní cesta spolu se svahem, postupně zarůstá a je zastíněná okolními stromy.
jednokvítka velekvětý <i>Moneses uniflora</i>	několik oddělených skupin o desítkách až stovkách jedinců	EN / C1	Ekoton lesa a zatravněné lesní cesty spolu se svahem. Kamenný sesuv za pecí a dno velkého lomu zastíněné vegetací.
korállice trojklanná <i>Corallorhiza trifida</i>	meziročně fluktuující v maximu několik desítek jedinců	VU / C1	Stinná smrčina na svahu pod cestou směrem k potoku.
pětiprstka žežulník <i>Gymnadenia conopsea</i>	do 5 jedinců	EN / C1	Dno lomu v jihovýchodní části.
chřapáč lesní <i>Wynnella silvicola</i>	vzácně	EX?	Vysoký les. Mykorhizní se smrkem.
límcovka natřená <i>Stropharia inuncta</i>	vzácně	CR	Sečené trávníky v území.
plesňák karafiátový <i>Thelephora caryophylla</i>	vzácně	CR	Mykorhizní druh vápnitých podkladů.
voskovička černotečkovaná <i>Camarophyllopsis atropuncta</i>	vzácně	CR	Sečené trávníky v území.
voskovka hořká <i>Hygrocybe mucronella</i>	vzácně	CR	Sečené trávníky v území.

Poznámka: Stupně ohrožení jsou udávány podle aktuálních Červených seznamů (2017): cévnaté rostliny – Grulich & Chobot (eds.); Holec J., Beran M. (ed., 2006): Červený seznam hub (makromycetů) České republiky: EX? – nezvěstný, CR – kriticky ohrožený, EN – ohrožený druh, VU – zranitelný; Ohrožené rostliny Ústeckého kraje 2019, Ondráček (ed.): C1 – kriticky ohrožený, C2 – silně ohrožený.

Cíl ochrany

Cílem ochrany území je zachování životaschopných populací vzácných druhů a zlepšení stavu jejich biotopů, v území formovaném především působením člověka.

druh	cíl ochrany	indikátory cílového stavu
hadí jazyk obecný <i>Ophioglossum vulgatum</i>	Zachování životaschopné populace a zlepšení podmínek pro růst druhu.	Přítomnost alespoň 100 rostlin.
hnílák lysý <i>Monotropa hypophegea</i>	Zachování a zlepšení podmínek pro růst druhu.	Přítomnost alespoň 20 shluků (trsů) rostlin v jednom ze dvou po sobě jdoucích let.
hořeček nahořklý pravý <i>Gentianella amarella</i> subsp. <i>amarella</i>	Zachování životaschopné populace a zlepšení podmínek pro růst druhu.	Přítomnost alespoň 500 rostlin v jednom ze dvou po sobě jdoucích let.
jednokvítěk velekvětý <i>Moneses uniflora</i>	Zachování životaschopné populace a zlepšení podmínek pro růst druhu.	Přítomnost alespoň 100 kvetoucích rostlin.
korállice trojklanná <i>Corallorhiza trifida</i>	Zachování životaschopné populace a zlepšení podmínek pro růst druhu.	Přítomnost alespoň 50 rostlin v jednom ze dvou po sobě jdoucích let.
pětiprstka žežulník <i>Gymnadenia conopsea</i> subsp. <i>densiflora</i>	Zachování a zlepšení podmínek pro růst druhu.	Přítomnost alespoň 5 rostlin, postupné zvyšování počtů.
chřapáč lesní <i>Wynnella silvicola</i>	Zachování a zlepšení podmínek pro růst druhu.	Přítomnost druhu.
límcovka nařtená <i>Stropharia inuncta</i>	Zachování a zlepšení podmínek pro růst druhu.	Přítomnost druhu.
plesňák karafiátový <i>Thelephora caryophyllea</i>	Zachování a zlepšení podmínek pro růst druhu.	Přítomnost druhu.
voskovička černotečkovaná <i>Camarophyllopsis atropuncta</i>	Zachování a zlepšení podmínek pro růst druhu.	Přítomnost druhu.
voskovka hořká <i>Hygrocybe mucronella</i>	Zachování a zlepšení podmínek pro růst druhu.	Přítomnost druhu.

Základní ochranné podmínky

Zákonná ochrana přírodní památky je dána ustanovením § 36 odst. 2 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, v platném znění (dále jen zákon), podle kterého jsou zakázány změny nebo poškození přírodní památky a hospodářské využívání vedoucí k jejímu poškození.

Činnosti vázané na předchozí souhlas orgánu ochrany přírody v ochranném pásmu jsou definovány v § 37 odst. 2 zákona a jsou jimi umísťování, povolování nebo provádění staveb, změna způsobu využití pozemků, terénní úpravy, změny vodního režimu pozemků nebo nakládání s vodami, použití chemických prostředků a změny druhu pozemku.

Návrh bližších ochranných podmínek

V souladu s ustanovením § 36 odst. 1 zákona se navrhuje, aby na území přírodní památky bylo možno provádět následující činnosti jen po předchozím souhlasu orgánu ochrany přírody:

- a) měnit druh a způsob využití pozemků;

- b) povolovat, umisťovat a provádět stavby včetně změn staveb a terénní úpravy;
- c) zřizovat a ponechávat v území skládky jakýchkoli materiálů, a to i přechodné;
- d) vytyčovat nové turistické trasy;
- e) zřizovat obory, budovat myslivecká zařízení (včetně krmelišť, zásypů, slanisek a napajedel), přikrmovat a vnadit zvěř;
- f) používat chemické přípravky (vyjma použití biocidů k likvidaci invazních a expanzivních druhů při péči o přírodní památku), vápnit a hnojit pozemky;
- g) vysazovat nebo vysévat rostliny;
- h) provádět lesní těžbu, zalesňovat, odstraňovat odumírající a mrtvé dřevo z porostů;
- i) provádět geologický průzkum či jiné geologické práce na povrchu území, těžit nerosty;
- j) provádět úpravy vodních toků a měnit stávající vodní režim pozemků vyjma rušení uměle založeného odvodnění;
- k) rozdělovat oheň a tábořit.

Přehled katastrálních území, parcelních čísel pozemků dotčených záměrem

Přírodní památka zasahuje na katastrální území Háj u Loučné pod Klínovcem (687049) na pozemkové parcely: 968/1 (část), 972 (část), 973/1 (část), 973/2 (část), 975/1 (část), 983/1 (část), 983/3, 997 (část), 1161 (část), 1165 (část), 1166 (část) a 1170 (část).

Ochranné pásmo se vyhláší na st. p. č. 141.

Předpokládaná výměra zvláště chráněného území

Výměra navrhovaného zvláště chráněného území činí 8,3657 ha. Výměra navrhovaného ochranného pásma zvláště chráněného území činí 0,3082 ha.

Předpokládaná péče o území

Cílená podpora jednotlivých druhů specifickými zásahy, udržování otevřených ploch sečí event. pastvou, pomístní rozvolnění lesních porostů, pěstování lesa přirozeného druhového složení, likvidace invazních a expanzivních druhů.

V současné době probíhají v území dílčí práce zaměřené zejména na podporu hořečku, pro který je vypracován záchranný program. Péče o druhy musí probíhat v jemném detailu, neboť se zde vyskytují jak nelesní, tak lesní druhy v poměrně těsné blízkosti. Stabilizaci nelesních druhů lze provést odstraněním dřevin a zásadním snížením zakmenění a zápoje porostů – hořeček, pětiprstka; pro lesní druhy je nezbytné udržet mikroklima a minimální ochranu lesa – korálice trojklaná, jednokvítek velekvětý. Pro podporu hub je důležité zachování pravidelné seče a ochrana území před eutrofizací.

Odůvodnění návrhu

Území nebylo v minulosti zvláště chráněným územím. V padesátých letech 20. století byl lom, část svahu pod vápenkou a část nivy bez lesních porostů. Z pohledu botanického byl význam plochy zaznamenán již v druhé polovině minulého století. Z 60. let pochází údaje konzervátora o výskytu korálice trojklané, kruštíku tmavočerveného, hořečku ladního a nahořklého a pětiprstky. Do počátku 80. let bylo dno lomu a přilehlý odval vypásáno ovce z blízké hájovny. Po ukončení těžby začala loučka v lomu rychle zarůstat náletem smrku ztepilého. Odval a loučka na severním okraji lomu byl osázen smrkem pichlavým, čímž na něm většina vzácnějších druhů včetně mikropopulace hořečku nahořklého (*Gentianella amarella* subsp. *amarella*) vyhynula.

Název Vápenka u Kovářské je užíván historicky ve vztahu k předmětnému území. V tomto ohledu nedojde k duplicitě názvů zvláště chráněných území.

Stanovená kategorie pro dané území odpovídá vymezení jednotlivých kategorií zákonem.

Předmětem ochrany jsou nejvzácnější druhy rostlin a hub vyskytující se na lokalitě.

Cíl ochrany je formulován v souladu s ustanoveními § 36 odst. 1 a 2. a je jím zachování a zlepšení stavu biotopů vzácných druhů na lokalitě vzniklé na ploše historické těžby vápence.

Bližší ochranné podmínky PP jsou navrženy v souladu s ustanovením § 36 odst. 2 zákona a jsou nastaveny tak, aby umožnily orgánu ochrany přírody usměrňovat činnosti, které nejsou zcela ošetřeny základními ochrannými podmínkami PP a mohly by vést k nežádoucím změnám dochovaného stavu přírodního prostředí. Mají za cíl usměrňovat klíčové rizikové činnosti, a aby tyto byly blíže a bez pochybností konkrétně určeny.

K jednotlivým bližším ochranným podmínkám:

ad a) až d) Změny využití pozemků včetně stavebního využití a dočasných skládek mohou přímo poškodit nebo zničit chráněné druhy a jejich biotopy. Ty jsou vázány zejména na místa v minulosti ovlivněná těžbou vápence včetně místních nezpevněných cest a jejich bezprostředního okolí. Mikrolokality výskytu druhů tvořících předmět ochrany PP jsou zranitelné zejména s ohledem na maloplošnost jejich výskytu. I intenzitou a rozsahem malým zásahem mohou vážně poškozeny nebo zcela zničeny.

ad e) Myslivecká zařízení jsou charakterem stavby a platí pro ně výše uvedené. Volné přikrmování může významně změnit úživnost ploch (jedná se o živiny obsažené v krmné směsi a živiny obsažené v trusu zvířat), způsobuje koncentrování zvěře, která pak nadměrně narušuje vegetaci. Změna chemismu mění konkurenční podmínky ve společenstvech.

ad f) Druhy, které jsou předmětem ochrany, jsou vázány na substráty se specifickým chemismem s vyšším obsahem vápenných hornin. Chráněné druhy mají nízkou konkurenceschopnost, ale vyšší toleranci k bazickým půdám. Použití chemických prostředků, vápnění a hnojení cíleně mění chemické složení. To má přímý vliv na chráněné druhy. Změny obsahu látek v půdě vedou k vytlačení původních druhů ze společenstev a jejich nahrazení konkurenčně zdatnějšími rostlinami s nebezpečím šíření ruderalních a synantropních druhů, včetně druhů invazních. Při aplikaci chemických látek kategorie biocidů pak dochází k přímé likvidaci rostlin.

ad g) Vysazování rostlin představuje značné riziko ať úmyslného nebo neúmyslného (doprovodného) zavlečení invazních druhů, které mohou zcela degradovat hodnotné původní biotopy a vytlačit původní vzácné druhy. Obdobné lze hodnotit i u místně nepůvodních genotypů druhů na lokalitě se vyskytujících. Vysazování dřevin vede k potlačení a zániku cenného bezlesí a potlačování nebo mizení druhů, které jsou předmětem ochrany, přičemž přirozené zmlazování dřevin je v lokalitě pro obnovu lesa dostatečné.

ad h) Lesní hospodaření může přímo mechanicky poškozovat a ničit stanoviště chráněných druhů obdobně stavebním záměrům nebo významně měnit podmínky stanovišť změnou mikroklimatu. Mrtvé dřevo je významnou součástí lesních ekosystémů a je na něj vázána řada vzácných druhů.

ad i) Geologické práce i průzkumné mohou díky maloplošným výskytům předmětu ochrany být v současném stavu území se zbytkovými populacemi vzácných druhů významným rizikem.

ad j) Provádět zásahy do koryt vodních toků a obnovovat či rozšiřovat odvodnění může přímo narušovat vodní režim ploch a tím měnit prostředí a biotopy chráněných druhů.

Proto je navrhováno vázat výše uvedené činnosti na souhlas orgánu ochrany přírody.

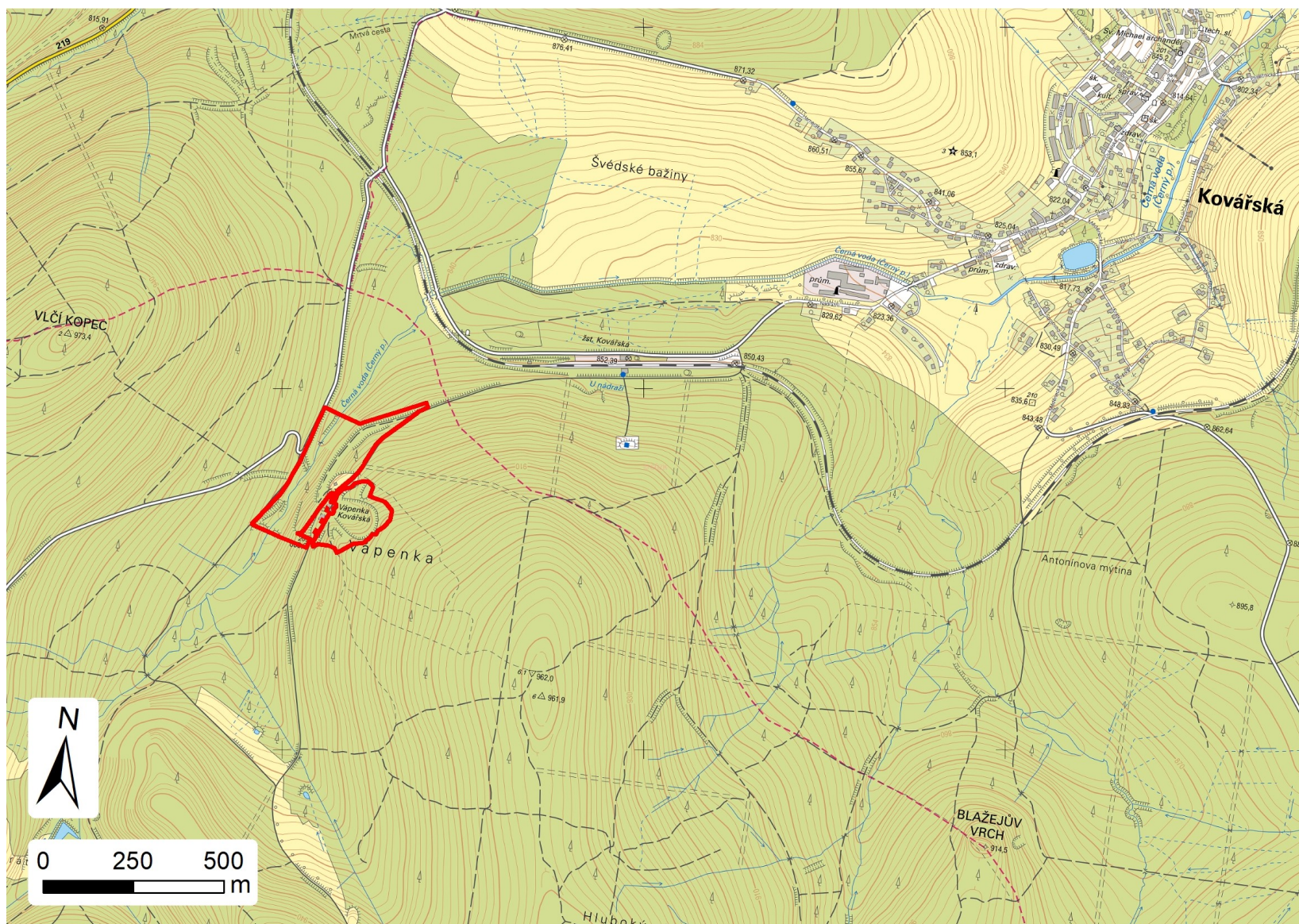
Navržená hranice PP je vedena přednostně dle výskytu druhů, cestní sítě a po hranicích stávajících parcel katastru nemovitostí.

Ochranné pásmo zahrnuje stavební pozemek s rozpadající se stavbou. Její případná oprava není v rozporu s ochranou území, pozemek však přímo navazuje na výskyt druhů a nevhodné využití pozemku bez reflektování návazných cenných ploch by mohlo druhy negativně ovlivnit. Bližší ochranné podmínky ochranného pásma se nestanovují.

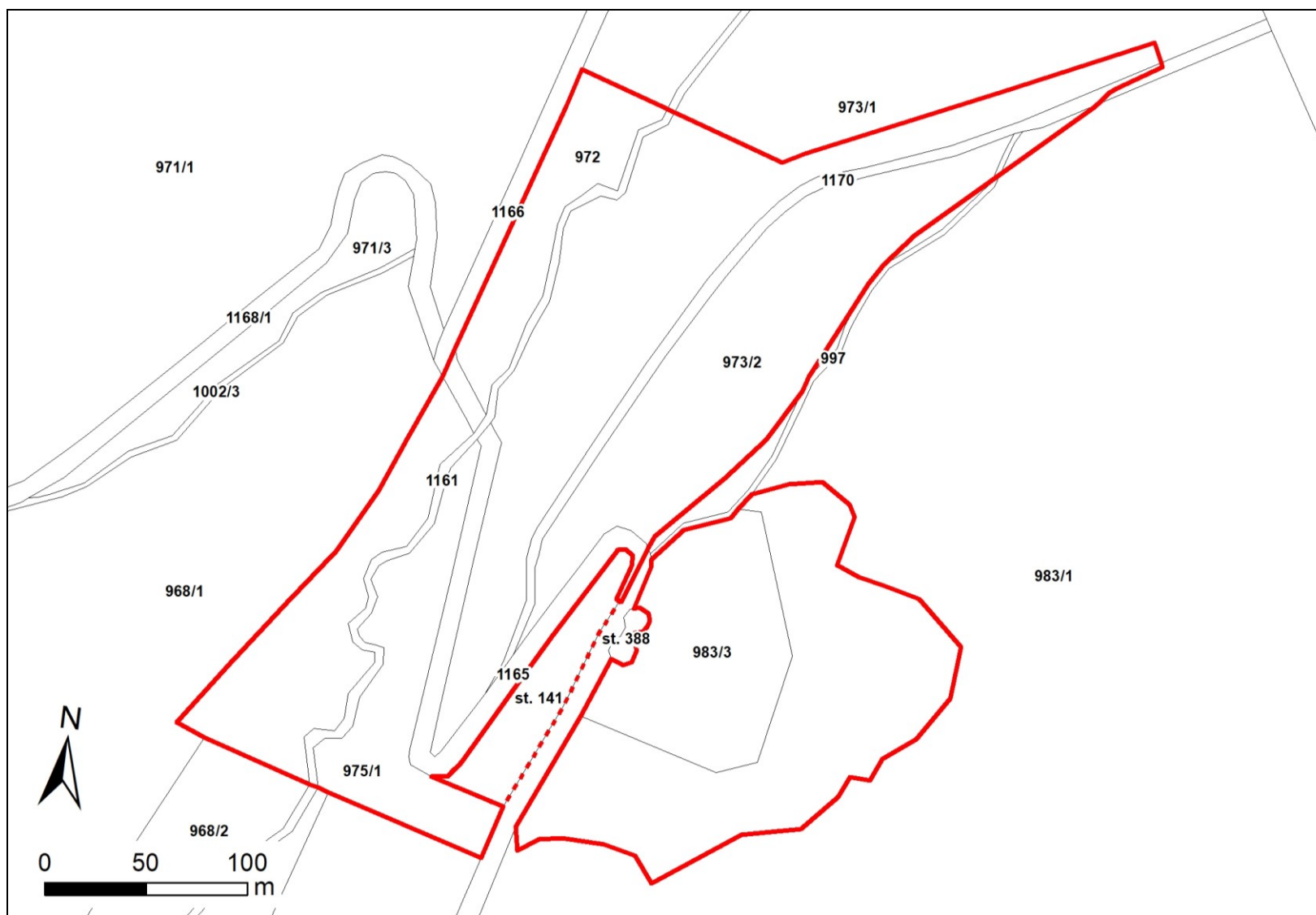
Přílohy:

1. Hranice PP Vápenka u Kovářské na podkladě mapy základní
2. Katastrální mapa PP Vápenka u Kovářské
3. Hranice území na podkladě leteckého snímku

Příloha 1. - Hranice PP Vápenka u Kovářské na podkladě mapy základní

Příloha 2. - Katastrální mapa PP Vápenka u Kovářské

Příloha 3. - Hranice území na podkladě leteckého snímku

